

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 6, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 631.1: 331

В. М. Якубів,
д. е. н., доцент, професор кафедри обліку і аудиту,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», м. Івано-Франківськ

НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОГНОЗ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ

V. M. Yakubiv,
D.Sc. (Economics), Professor, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Iwano-Frankivsk

DIRECTIONS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES: TRENDS, FORECASTS AND OPTIMIZATION

У статті проведено аналіз тенденцій розвитку сільськогосподарських підприємств впродовж останнього десятиліття за основними показниками економіко-виробничого господарювання. На основі економіко-статистичних методів визначено прогноз розвитку деяких економічних процесів у діяльності сільськогосподарських підприємств на період до 2016 р. Проаналізовано прогнозні зміни техніко-економічних показників розвитку аграрних підприємств в порівнянні з минулими періодами та сучасним становищем суб'єктів господарювання. Обґрунтовано необхідність і напрями оптимізації виробничо-господарської діяльності агроформувань з метою збереження наявних переваг та нароцування додаткових конкурентних переваг виробничо-збутової діяльності підприємств. Визначено основні напрями інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств на перспективу з врахуванням існуючих тенденцій та можливостей покращення виробничо-господарських, управлінських, організаційних та технологічних параметрів задля забезпечення інноваційного, конкурентоспроможного розвитку внутрішньої структури та інфраструктури аграрного підприємництва.

In the article the analysis of tendencies of development of agricultural enterprises in the last decade is made, by main indicators of the economic and production management. On the basis of economic-statistical methods defined forecast of development of economic processes in the activity of the agricultural enterprises for the period up to 2016. Analyzed forecasted changes of technical and economic indicators of development of agricultural enterprises in comparison with previous periods and current status of economic entities. The necessity and directions of optimization of production and economic activity of agricultural enterprises with the purpose of preservation of existing benefits and capacity additional competitive advantages of industrial-marketing activity of the enterprises. Defines the main directions of innovative development of the agricultural enterprises for the future taking into account current trends and opportunities for improvement of production and business, management, organizational and technological parameters to ensure innovative and competitive development of the internal structure and infrastructure of the agrarian business.

Ключові слова: інноваційний розвиток, напрями, сільськогосподарське підприємство, прогноз, оптимізація, тенденції.

Keywords: innovative development, direction, agricultural enterprise, forecasting, optimization, trends.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Оптимізація основних параметрів (складових) перспективного розвитку є складним і багатогранним процесом. Необхідність її проведення визначена методологічними підходами наукового дослідження, що полягає у формуванні стратегії збалансованого розвитку. Саме поняття "інноваційний" означає, що усі складові елементи мають бути відповідними вимогам часу, новими за сутністю і формами, і в результаті – конкурентними. Тому оптимізація напрямів розвитку аграрних підприємств забезпечить формування саме збалансованої, інноваційної перспективи функціонування аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання пошуку напрямів інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств висвітлюються у працях багатьох вчених-економістів, а саме: В. Андрійчука, М.Бутка, В. Будкіна, В. Гесця, А. Гальчинського, Ю. Губені, Г. Жидяк, Н. Іванової, С. Козьменко, Л. Крючко, В. Кузьменка, І. Макаренко, Р. Тринько, М. Тютюнника, Г. Черевка, В. Юрчишина та інших. Проте враховуючи мінливість зовнішнього середовища, нові ризики та можливості ця проблема не достатньо дослідженою.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є визначення основних тенденцій розвитку сільськогосподарських підприємств та на цій основі обґрунтування прогнозу можливих змін у перспективі, а також визначення ефективних напрямів інноваційного розвитку суб'єктів господарювання. Для досягнення поставленої мети застосовувались загальнонаукові та специфічні методи дослідження, а саме: аналіз, синтез, порівняння, групування, розрахунково-конструктивний, економіко-статистичний, моделювання.

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Процес оптимізації будь-якого об'єкта передбачає вибір найкращого варіанту розвитку подій з усіх можливих. Тому важливою є побудова прогнозу розвитку ситуації в аграрному секторі загалом та функціонуванні аграрних підприємств зокрема.

Прогнозування і оптимізація у науковому дослідженні є тісно взаємопов'язаними процесами. Оскільки оптимізований рух повинен більшою чи меншою мірою ґрунтуватись на прогнозних даних. При недотриманні цієї умови оптимізація може бути нереальною.

Визначальним завданням у процесі побудови прогнозних показників є визначення перспективи розвитку аграрних підприємств та їх ролі у становленні аграрного сектора загалом. З цією метою проаналізовано основні виробничо-господарські показники діяльності аграрних підприємств.

Розрахунок прогнозних даних на 2013-2016 рр. здійснено на основі вихідних статистичних даних про діяльність аграрних підприємств Карпатського регіону за період з 2000 по 2010 рр. шляхом побудови поліноміальних та лінійних моделей тренду [1, с. 219, 220, 225, 363], [2, с. 3-15].

На рис. 1 відображено фактичні дані та описана лінія тренду стосовно зміни площ сільськогосподарських угідь у власності та користуванні аграрних підприємств, а на рис. 1 – прогноз зміни площ угідь у їх володінні.

Розрахований на рис. 1 коефіцієнти апроксимації покаже достатній рівень точності при аналізі таких даних та побудові прогнозу розвитку подій.

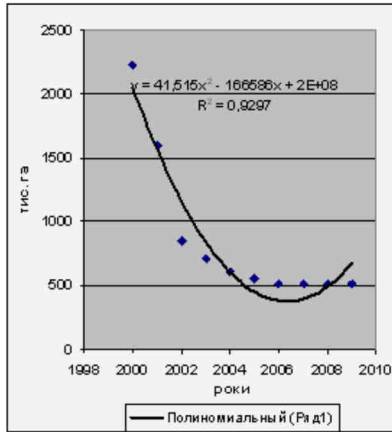

Рис. 1. Лінія тренду зміни площ сільськогосподарських угідь у користуванні аграрних підприємств

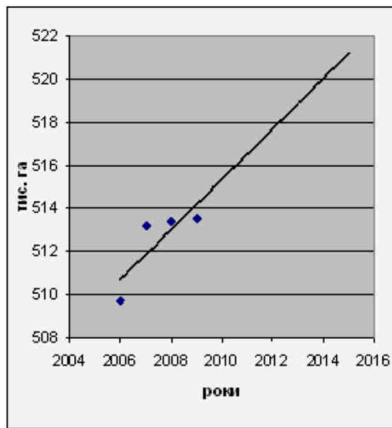

Рис. 2. Прогнозування (експоненціальне наближення) зміни площ угідь у користуванні аграрних підприємств

З даних рис. 2 видно, що прогноз перспективи зміни зайнятих під сільськогосподарським виробництвом площ земельних угідь впродовж 2013 – 2015 рр. в аграрних підприємствах спрямований на поступове зростання. Так, якщо у 2009 р. такий показник становив 513,5 тис. га, то в 2015 р. буде близьким до 521,2 тис. га. Тобто відбуватиметься незначне збільшення займаних у сільськогосподарському виробництві площ аграрними підприємствами.

Для порівняння із загальною тенденцією розвитку сільського господарства в регіоні за показником освоєності сільськогосподарських угідь усіма виробниками, здійснено прогноз обсягів площ угідь, що знаходяться у власності і користуванні підприємств і господарств населення. Такі розрахунки показали, що аналізований показник має стійку тенденцію до зниження. У 2015 р. (при збереженні наявних до тепер змін в АПК) у сільськогосподарському виробництві буде зайнято лише 1255 тис. га, що становить лише 52,8 % рівня 2009 р. тобто передбачається, що в Карпатському регіоні впродовж наступних чотирьох років аграрна освоєність угідь скоротиться майже в двічі. Безумовно, це є негативною тенденцією у перспективі розвитку сільського господарства.

Детальніше дослідження причин таких змін показує, що в основному зменшення обсягів залучених у сільськогосподарське виробництво земель відбуватиметься за рахунок скорочення площ у господарств населення.

Подібний висновок очевидний з рис. 3 та 4, які відображають лінії тренду, коефіцієнт апроксимації та перспективи зміни у структурі землеволодіння і землекористання між підприємствами та господарствами населення.

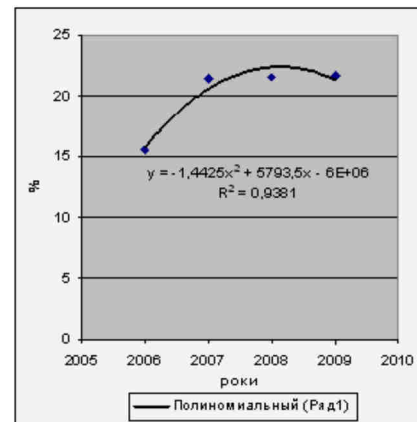

Рис. 3. Лінія тренду зміни частки угідь у користуванні аграрних підприємств у загальному обсязі сільськогосподарських угідь

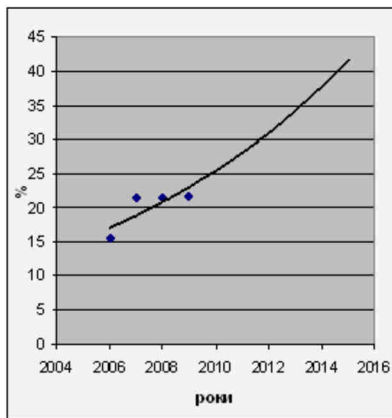

Рис. 4. Прогнозування (експоненціальне наближення) зміни частки угідь у користуванні аграрних підприємств у загальній площі угідь, %

Дані рис. 3 та рис. 4 свідчать, що у 2015 р. частка сільськогосподарських угідь у аграрних підприємствах зростає на 12,07 % проти 2009 р. і становитиме близько 33,66 %.

Збільшення кількості земельних ресурсів та ряд інших важливих факторів забезпечать ріст обсягів виробництва валової сільськогосподарської продукції в аграрних підприємствах (рис. 5 та рис. 6).

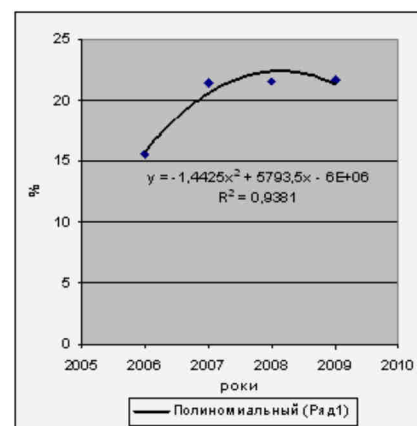

Рис. 5. Лінія тренду зміни частки угідь у користуванні аграрних підприємств у загальному обсязі сільськогосподарських угідь

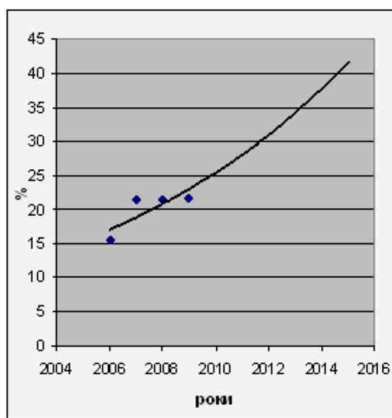

Рис. 6. Прогнозування (експоненціальне наближення) зміни частки угідь у користуванні аграрних підприємств у загальній площі угідь, %

На основі наведених на рис. 5 та рис. 6 розрахункових даних очевидно, що в 2015 р. обсяг виробництва валової продукції аграрними підприємствами зростає на 1139,4 млн. грн. проти 2009 р. Відповідно збільшиться частка виробництва валової продукції аграрних підприємств у загальному обсязі виробництва (рис. 7 та рис. 8).

На основі наведених даних на рис. 7 та рис. 8 очевидно, що до 2015 р. прогнозується збільшення частки аграрних підприємств у валовому сільськогосподарському виробництві. У 2015 р. передбачається, що агроформування вироблятимуть близько 28,9 % валової продукції сільського господарства проти 18,1 % у 2009 р.

Прогнозуючи загальні тенденції змін в обсягах виробництва валової продукції сільського господарства видно, що до 2015 р. цей показник зростає на 10 % проти 2009 р. і становитиме близько 12152,1 млн. грн.

Аналогічно для обґрунтування перспективи змін у кількості аграрних підприємств описано лінію тренду, розраховано коефіцієнти апроксимації (рис. 9) та здійснено прогноз розвитку кількісних змін (рис. 10).

Відображені на рис. 9 та рис. 10 дані свідчать про побудову середньої точності прогнозу у перспективі зміни кількості аграрних підприємств на період до 2015 р.

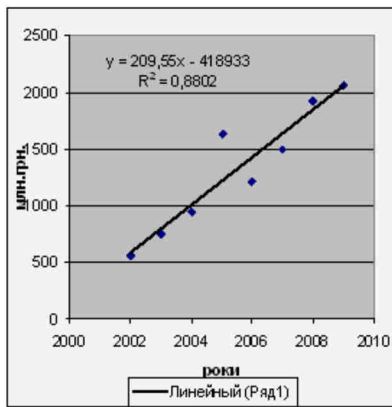

Рис. 9. Лінія тренду змін у виробництві валової продукції аграрними підприємствами

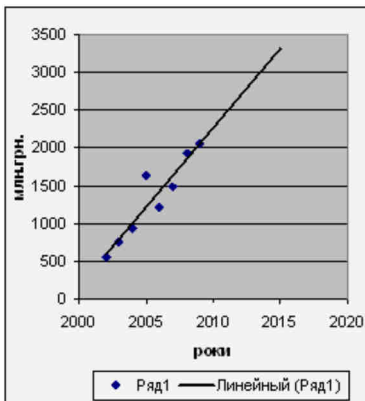

Рис. 10. Прогнозування (лінійне наближення) змін у виробництві валової продукції аграрними підприємствами

Розраховані прогнози величини на рис. 10 показують поступове зменшення кількості аграрних підприємств. Так, до 2015 р. їх чисельність становитиме близько 5176 од. проти 5234 од. у 2009 р.

На основі даних табл. 1 узагальнено низку висновків стосовно результатів прогнозування.

Таблиця 1.

Прогноз основних показників виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств Карпатського регіону на період до 2016 р.

Показник	Середнє значення 2009–2011 рр.	Прогнозне значення				
		2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Кількість аграрних підприємств, од.	5234	5233	5218	5204	5190	5176
Площа сільськогосподарських угідь у користуванні аграрних підприємств, тис. га	513,5	516,5	517,7	518,9	520,1	521,2
Виробництво валової продукції аграрними підприємствами, млн. грн.	2061,5	2270	2461	2650	2840	3030
Частка виробництва валової продукції підприємствами у загальному обсязі валової продукції сільського господарства, %	18,4	21,7	23,5	25,3	27,1	28,9

*Розраховано за даними джерел: [1, с. 219, 220, 225, 363], [2, с. 3-15].

1) Побудовані моделі тренду змін наведених у табл. 1 показників діяльності аграрних підприємств, а також розраховані коефіцієнти апроксимації (R^2) свідчать про достатній рівень точності здійснених прогнозів розвитку економічних явищ і процесів становлення аграрної сфери.

2) Перспективне функціонування аграрного сектора Карпатського регіону на період до 2016 р. характеризується рядом негативних тенденцій, зокрема щодо скорочення кількості аграрних підприємств; зменшення площ сільськогосподарських угідь зайнятих під аграрним виробництвом; згорання виробничих потужностей та обсягів виробництва у господарствах населення.

3) Водночас такі результати прогнозування показують стійку тенденцію до збільшення виробничих ресурсів та обсягів виробництва валової продукції у аграрних підприємствах.

Отримані результати прогнозування є вагомим базисом для подальшої оптимізації напрямів розвитку сільськогосподарських підприємств.

На основі проведеного дослідження та узагальнення досвіду інших країн щодо розвитку сільського господарства [3, 4], обґрунтовано основні напрями інноваційного розвитку:

- 1) впровадження інноваційних технологій виробництва продукції рослинництва і тваринництва;
- 2) диверсифікація виробництва з орієнтацією на маркетингові, якісні та конкурентні параметри;
- 3) налагодження ефективної системи управління та організації виробництва на підприємствах;
- 4) забезпечення виконання роботи з маркетингу, планування та прогнозування виробничо-господарських змін на підприємстві;
- 5) проведення систематичного аналізу зовнішнього середовища та ризиків економічної ситуації в країні;
- 6) підготовка кадрів для роботи в сільськогосподарських підприємствах на основі інноваційних методи;
- 7) створення ефективно інфраструктури інноваційної діяльності;
- 8) трансфер знань, технологій у сфері інноваційного розвитку сільського господарства.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином здійснений прогноз розвитку сільськогосподарських

підприємств показує невеликі позитивні тенденції, що в умовах невизначеності і ризику може бути загрозовим для суб'єктів господарювання. Тому з метою виживання та забезпечення конкурентоспроможного розвитку сучасні підприємства повинні орієнтуватись на інноваційні напрями розвитку бізнесу. Збереження існуючих переваг, запозичення кращих практик зарубіжних країн – це надійний механізм інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств.

Перспективи подальших наукових розробок у даному напрямі полягають в обґрунтуванні системного механізму впровадження інноваційних напрямів розвитку сільськогосподарських підприємств в їх практичну діяльність та визначення фінансово забезпечення цих змін.

Список літератури.

1. Сільське господарство України 2012: Статистичний зб. – К.: Державний комітет статистики України, 2013. – 378 с.
2. Сільське господарство України 2005: Статистичний зб. – К.: Державний комітет статистики України, 2006. – 370 с.
3. Kierunki zwiększenie innowacyjności gospodarki / Ministerstwo gospodarki / [Dokument elektroniczny] / Tryb dostępu: www.logincee.org/file/10375/library.
4. Warunki rozwoju rolnictwa w Europie / Rolnictwo w Europie / Dokument elektroniczny] / Tryb dostępu: <http://www.wiking.edu.pl/article.php?id=272/>

References.

1. The agriculture of Ukraine 2012: the Statistical collection (2013). "Statystyczny zbirnyk" [The agriculture of Ukraine 2012. Statistical yearbook], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.
2. The agriculture of Ukraine 2005: the Statistical collection (2006). "Statystyczny zbirnyk" [The agriculture of Ukraine 2005. Statistical yearbook], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.
3. Directions of increase of innovativeness of economy / Ministry of economy / [Online] / available at: www.logincee.org/file/10375/library (Accessed 9 June 2014).
4. Conditions for the development of agriculture in Europe / Agriculture in Europe / [Online] / available at: <http://www.wiking.edu.pl/article.php?id=272> (Accessed 9 June 2014).

Стаття надійшла до редакції 10.06.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"